

## Prietenul lui Urmuz miroase a om

Cine a fost prieten cu Urmuz nu putea să scape de briza timpurie a teatrului absurd. Mă refer la actorul și dramaturgul George Ciprian, născut la Buzău și școlit la București, unde l-a avut coleg de liceu pe Urmuz, un „Jarry al României”. În 1938 G. Ciprian (G. Călinescu l-a numit „un mic Calderon al nostru”) a scris piesa *Capul de rățoi*, unde își descrie adolescența și prietenia cu Urmuz. Patru prieteni se regăsesc pentru a instaura diverse farse, nesuportând societatea ipocrită, vrând să smulgă măștile sociale fățarnice, pentru a da la iveală omenescul strivit de convenții și de o logică absurdă. Cei patru nonconformiști sunt: Ciriviș (să fie Urmuz al avangardei?), Macferlan, Bălălău și Pentagon. Ei cumpără măștile din grădina lui Mușat și se instalează acolo. Casa lor, oaza lor.

Successul piesei n-a întârziat. De la premiera din 1940, numărăm alte și alte adaptări, chiar filmul din 1992, realizat de Constantin Dicu. În 1966, la București, jucau în piesă Radu Beligan și Marin Moraru. Acum, la Teatrul Național din Cluj, premieră cu *Capul de rățoi* (15 iulie 2023) în regia lui Alexandru Dabija. Joacă aproape toți actorii trupei. Scenografia: Andrada Chiriac. Lăptăria lui Enache, vaca uriașă, ugerul hiperbolizat, găleata în care mereu picură... lapte. Apoi, deodată, POMUL

cu fructe, o apariție de basm, o pată fosforescentă în rigiditatea celor cariați moral. Mișcarea scenică: Andrea Gavrilu. Adică grupuri compacte umane care respiră uniform, în coregrafii cvasi-statuare, neliniștitoare. Muzica: Ada Milea. Cor subversiv – „să ne-nchinăm la rața din noi”. Adică? Să mergem înainte, dar spre uman. „Miroșiți a om!” – spune cineva. Dincolo de orice cecitate politică, departe de derapajele sistemului, pentru că „a conduce înseamnă a radia lumină și căldură, iar dumneata ești un copac opac și refractar”. Se știe că un organism „care nu digeră și e în continuă febră” nu poate fi sănătos.

Punctul forte: apar oamenii legii într-o coloană sinistă, suspicioasă, îmbrăcați în negru, precum niște ciocli. Poartă pene albe, pene de scris uriașe, unelte ale birocrăției. Comisarul (excelent Adrian Cucu, irezistibil) răcnește în fața ecranului, unde domină chipul superiorului. Nu, nu pot comunica, totul seamănă vacuitate, iar scena respectivă devansează în modul cel mai convingător teatrul lui Ionesco. O noncomunicare acută, care naște întrebarea: oare mentalul colectiv s-a schimbat? Noi ne-am schimbat? Mai vibrează rața nonconformistă din noi? Dar dacă „barba dumitale țipă la vedere” e neapărat inutilă? Riscul uniformizării. Asociația „Capul de rățoi” se extinde, vedem tot mai multe



uniforme colorate – ale „salvării” de orice fel. Unde se îndreaptă satira? Copacul a murit? „Un trunchi retezat, un om doborât... câtă durere!” Un rol absolut memorabil: Dragoș Pop (Dacian). Mai joacă Ionuț Caras (mereu în rol, mereu surprinzător), Radu Lărgeanu, Miron Maxim, Cătălin Herlo, Matei Rotaru, Ramona Dumitrescu, Anca Hanu, Irina Wintze, Ruslan Bârlea, Romina Merei, Silviu Iorga, Adriana Băilescu, Angelica Nicoară, Elena Ivanca, Patricia Brad, Dan Chiorean, Diana-Ioana Licu, Cecilia Lucanu-Donat, Mihai-Florian Nițu, Radu Dogaru etc. Fiecare merită aprecieri pentru implicarea în mișcarea perpetuă, în grupuri pito-rești, sugestive.

La premieră, sala plină. Oare de ce mi s-a părut că e un public... estival? Care avea alte... așteptări, care se gândea, poate la longevivul spectacol *Sânziana și Pepelea* al lui Alexandru Dabija, la imediatetea unui umor exploziv, fără a cunoaște vulturile teatrului absurd. Poate mă înșel, dar am simțit o oarecare rezervă empatică. E un spectacol riguros, provocator, fără timp de respiro, cu o alertețe ambiguă, dar limpiditatea ideilor naște cercuri concentrice și duce la interpretări majore. Alexandru Dabija a vizat calitatea artistică *usque ad finem*, așa cum îl știm dintotdeauna.

oameni. Se pare că nu ne putem schimba părinții, dar îi putem iubi așa cum sunt, necondiționat, la fel cum ne-au iubit/ne iubesc și ei, și putem să le cedăm niște teritorii simbolice, care au mai multă valoare pentru ei decât pentru noi.

Această secvență m-a teleportat direct, parcă printr-o aplicație de călătorie în timp, în ziua de 15 august 1988 în orașul bulgar Sliven. În acea zi bunica m-a botezat într-o biserică, în timp ce îmi petreceam vacanța de vară la ea. A fost extrem de încântată și mândră de actul ei rebel, în ciuda regimului comunist, care nu tolera „practicile depășite” din trecut. Proiectul ei s-a finalizat la cofetăria din centru, unde am luat o înghețată mare, împreună cu prietena ei, martora la toate cele întâmplate. Replica finală a fost: „Și nu le vei spune mamei și tatălui tău”. Anul următor regimul comunist s-a prăbușit, dar bucuria încălcării regulilor a rămas. Cred că tocmai această bucurie oferă o scuză universală pentru faptele „scandaloase” sau „rebele” comise de părinții/bunicii noștri. Spectacolul ne învață cum să facem un pas în spate, ca să-l lășăm și pe celălalt să se exprime și să se simtă folositor și împlinit, transmitând valori tradiționale sau tot feluri de mituri personale către moștenitorii lui (chiar fără să se intereseze dacă aceștia sunt interesați sau nu de aceste daruri).

Căutarea înțelegerii, iertării și acceptării este cea mai valoroasă experiență cu care ieșim din Fabrica Clujana în căldura nopții.

*In between homes* este centrat pe tema familiilor transnaționale, urmărind și supratema

„sirenelor” din capitolul 11 al romanului *Ulise*. „Străinătatea” reprezintă un vis ademenitor, o promisiune generală de fericire, irezistibilă precum cântecul sirenelor. Însă costul acestei călătorii nu este anunțat de la bun început. Așa cum nu a fost nici pentru Ulise.

Spectacolul este însoțit de o serie de evenimente, la rândul lor organizate cu bun gust, precizie artistică și capacitatea de a spune atât cât este necesar și nu mai mult (o expoziție pe tema migrației în diferite perioade din și în România, o expoziție de obiecte reale cu valoare emoțională, ce îl leagă pe proprietarul lor de noțiunea de „acasă”, un simpozion care a oferit o analiză aprofundată a fenomenul familiilor transnaționale și o legătură directă cu comunitatea, care a fost invitată să pună întrebări specifice către creatori și să ofere *feedback*. Evenimentul în ansamblul lui surprinde prin minuțiozitatea elaborării lui și prin obiectivele atinse, formulate clar de regizoarea Andreea Iacob: să ofere spectatorilor „alinare, speranță și energia de a construi împreună acea lume mai bună la care sperăm cu toții”.

Valoarea proiectului se regăsește și în faptul că dovedește cu succes credința lui Joyce conform căreia „spațiul public poate fi privit ca o influență civilizatoare”. Readucând la viață spații urbane neutre/părăsite/uitate și transformându-le în locații culturale vii și eficiente, proiectul creează legături noi/neașteptate între diferite grupuri comunitare și facilitează comunicarea și interacțiunea între diferiți actori sociali, care nu s-ar putea întâlni probabil

niciodată în afară de acest spațiu-mediator (actori amatori și profesioniști, voluntari, creatori din alte domenii, critici de teatru, publicul larg). Clădirea fostei fabrici Clujana s-a transformat într-un punct viu și autentic de întâlnire, comunicare, schimb de idei, emoții și experiențe. Cred că contribuția Clujului în proiectul european *Ulysses: European Odyssey*, este una foarte reușită din toate punctele de vedere.

*In Between Homes*

— text colectiv de spectacol —

scenariu, concept și regie: Andreea Iacob

scenografie: Gábor Zsófia / compoziție: József Iszlai / creație video: Ioana Ofelia, Octavian Șaramet / videomapping: Diana Drăgan-Chirilă / design grafic: Cristian Luchian

cu: Diana Buluga, Maiaľgasa Dat, Călin Deneș, Sorana Eșanu, József Iszlai, Raluca Lupan, Ana Maria Marin, Octavian Mic, Victor Muntean, Emöke Pál, Marcel Ionel Parancic, Ionela Pop, Ioana-Maria Repciuc, Clara Roman, Oana Rotaru, Salomeea Rusu, George Sfetcu

aparitiții video: Andrei Bar, Dominic Big, Amalia Susana Birză Lupaș, Anuța Lăpuște, Lia-Lucia Retianu, Cornelia Mureșan.

Finanțatori ai proiectului: Uniunea Europeană (Creative Europe), Administrația Fondului Cultural Național (AFCN), Primăria și Consiliul Local Cluj-Napoca, Consiliul Județean Cluj.